

PRÆSIDENTVALG I ESTLAND - HVAD BETYDER DET FOR EU?

ANALYSE

nyt
europa
bæredygtigt og inkluderende

September 2026

NYT EUROPA BRIEF

Anna Urikke Gärtner, Studerende ved Internationale Studier, Aarhus Universitet

Estland har fået ny præsident. Den 2. september valgte det estiske parlament, Riigikogu, Ülle Madise som landets nye præsident. Madise har siden 2015 været Estlands Chancellor of Justice og overtager posten efter Alar Karis, når hun indsættes den 12. oktober 2026.

I denne analyse ser vi nærmere på, hvad det nyligt afholdte præsidentvalg i Estland fortæller om landets politiske kurs, hvilken rolle præsidenten kan spille i europæisk sikkerheds- og værdipolitik, og hvad det kan komme til at betyde for EU.

BEGRÆNSET EMBEDE, STOR BETYDNING

Umiddelbart er det ikke et valg, der har fået den store europæiske opmærksomhed. I praksis har den estiske præsident begrænsede politiske beføjelser, og den udøvende magt ligger først og fremmest hos regeringen.

Men valget finder sted på et tidspunkt, hvor Estlands rolle i europæisk sikkerhedspolitik bliver vigtigere og vigtigere. Siden Ruslands fuldskalainvasion af Ukraine har de baltiske lande stået centralt i den europæiske sikkerhedsdebat. Estland har yderligere markeret sig som en af Ukraines stærkeste støtter og blandt de mest markante kritikere af Rusland.

Samtidig står Estland selv overfor et øget pres fra Rusland, hvor bekymringen ikke kun handler om den militære trussel, men i høj grad også om russisk påvirkning, hybridkrig og gentagende forsøg på at udfordre landets demokratiske sammenhængskraft.

HVORDAN FUNGERER DET ESTISKE VALG?

Estlands præsident vælges ikke direkte af befolkningen, men af Estlands parlament. For at blive registreret som kandidat, skal man nomineres af mindst en femtedel af Riigikogus' 101 medlemmer, hvilket vil sige 21 medlemmer. Hvert medlem kan kun nominere én kandidat. Selve valget foregår ved hemmelig afstemning, hvor en kandidat skal opnå to tredjedels flertal for at blive valgt. Opnås dette ikke, afholdes en ny runde næste dag med fornyet nominering, og lykkes dette stadig ikke, holdes en tredje runde mellem de to kandidater med flest stemmer, fortsat med krav om et to tredjedelsflertal.

Derfor handlede præsidentvalget ikke kun om, hvem der skal være Estlands næste præsident. Men i høj grad også om, hvilken rolle Estland vil spille i et Europa præget af krig, oprustning og et stadig mere anspændt forhold til Rusland.

Med valget af Ülle Madise får Estland samtidig en præsident med en anderledes baggrund end sin forgænger. Som forfatningsjurist og landets øverste juridiske vagthund har Madise arbejdet med retsstat, forfatning og borgernes rettigheder. Det gør hendes valg interessant ikke blot i et sikkerhedspolitisk perspektiv, men også i forhold til EU's værdier og demokratiske fundament.

Dog er der relevante spørgsmål, som bliver tydelige efter valget i Estland. For hvad kan en estisk præsident egentlig ændre, hvis magten ligger hos regeringen? Og hvad kommer valget til at betyde for EU i en tid præget af krig på det europæiske kontinent?

HVORFOR SKAL VI HAVE FOKUS PÅ DET ESTISKE VALG?

Da Riigikogu samledes den 2. september, var udfaldet reelt afgjort på forhånd. Ülle Madise fik 71 af de 68 nødvendige stemmer i første runde. Den nyligvalgte præsident skal ifølge den estiske forfatning, suspendere sit partimedlemskab, når embedet tiltrædes. Der er derimod intet formelt krav om, at kandidater skal fremstå upartiske under selve kandidaturet.

Under sit kandidatur fremhævede Madise selv sin upartiskhed, mens hendes mest lovende modkandidat, Mart Helme, stillede op som det nationalkonservative og EU-skeptiske parti EKRE's officielle kandidat.

Helme endte dog ikke som en reel modkandidat, da EKRE's ni mandater ikke rakte til de 21 underskrifter, der kræves for at blive registreret, og Helme formåede heller ikke at opnå opbakning fra andre grupperinger. Til trods for sin proklamerede upartiskhed var Madise i praksis alligevel støttet af en række politiske partier. Særligt det liberale Reform og Eesti 200, det nationalt konservative Isamma, samt det Sociale Demokratiske Parti tilkendegav deres officielle støtte af Madise.

At Madise kunne vælges uden en reel modkandidat skyldes ikke kun politisk enighed, men også at systemet aktivt sorterede EKRE's kandidat, Mart Helme, fra.

EKRE forsøgte at anfægte Madises kandidatur ved den estiske Højesteret og hævdede, at hun først burde være trådt tilbage fra sin stilling som ombudsman. Højesteretten afviste dette, og EKRE valgte i stedet efterfølgende at boykotte afstemningen og afholdt en protest foran Riigikogu, hvor partiet beskyldte valgsystemet for at være indgået en aftale i det skjulte, som blev formaliseret ved en parlamentsafstemning.

Kritikken er dog ikke kun forbeholdt EKRE. Diplomat og forhenværende forsvarsminister Hannes Hanso havde selv overvejet at stille op, men valgte aldrig at føre en aktiv kampagne. Hanso kalder valgprocessen for ikke passende i et liberalt demokrati i det 21. århundrede, og peger på for lidt gennemsigtighed, ingen offentlig debat, og at kandidaterne er kendt for sent.

Politisk kommunikationsekspert, Annika Arras, peger desuden på, at konsensusen om Madise også hænger sammen med parti-taktik frem mod parlamentsvalget i marts 2027, hvor de partier, der tidligt støttede Madise, kan score politiske point. Selv blandt partier, der officielt støttede Madise, var der intern uenighed. Isamaa-politikeren Helir-Valdor Seeder nægtede bevidst at skrive under på hendes nominering med henvisning til, at kandidater ikke kan blive nomineret af partier, kun af individuelle medlemmer af parlamentet.

I sin afgørelse om Madises kandidatur understregede Højesteretten, at præsidenten primært fungerer som en samlende figur, der bidrager til at sikre stabilitet i den udøvende magt og balancere landets forfatningsmæssige institutioner. Spurgt direkte, om hun ville ændre valgsystemet, afviste Madise ikke direkte en reform, men pointerede, at det ville kræve en omfattende ændring af forfatningen, og at hvis man ændrer måden, hvorpå præsidenten vælges, så skal man også ændre præsidentens pligter.

Hun erkender samtidig, at direkte valg ville betyde en bevægelse væk fra det parlamentariske system og mod et præsidentielt system. Derudover fremhævede hun, at direkte valg ikke nødvendigvis ville resultere i en mere populær præsident. Madise forsvareder dermed status quo uden direkte at afvise en mulig reform.

Til trods for begrænsede beføjelser er præsidentembedet ikke magtesløst. Madise beskriver selv sit lovgivningsveto som en indbygget styrke i forfatningen, hvilket betyder, at selvom man ikke kan udrette noget genialt hurtigt, betyder det også, at man ikke rigtig kan ødelægge noget.

Vetorettens rækkevidde og begrænsninger blev testet, da den siddende præsident Alar Karis nægtede at stedfæste en lov, der forbyder estiske trossamfund at opretholde bånd til en udenlandsk religiøs organisation, hvis denne udgør en trussel mod den estiske stat.

Denne lov var specifikt rettet mod Den Estiske Kristne Ortodokse Kirkes bånd til den russiske ortodokse kirke. Efter at have nægtet stadfæstelse i to omgange i april og juli 2025, henviste Karis den til sidst til Højesteret, da Riigikogu vedtog den uændrede lov, som Karis anfægtede som stridende mod forfatningen.

Højesteret afviste dog i juni 2026, efter mere end et års proces, Karis' anmodning om at erklære loven for forfatningsstridig. Præsidenten kan således gennem sin vetomagt forsinke og tvinge en grundig "prøvelse" igennem, men har ikke det endelige ord, det har Højesteret. Spurgt, om hun ville handle på samme måde, svarer Madise, at hun ikke frygter at komme i konflikt med regeringen, og at det netop er hendes opgave at forsvare både ekstern og intern fred.

MEN HVAD HAR DET AF BETYDNING FOR EU?

Valget af Madise kan derfor være med til at fortælle os noget om den politiske balance i Estland. Samtidig er valget også med til at sige noget om den generelle udvikling og situation, som vi i EU befinder os i. Selvom den nyvalgte estiske præsident ikke har afgørende eller direkte indflydelse på Estlands EU-politik, kan embedet spille en vigtig rolle i repræsentationen af landets politiske og især værdimæssige orientering udadtil. Noget som virker mere vigtigt end nogensinde før.

Madises baggrund adskiller hende fra en traditionel politisk kandidat, og adskiller sig i høj grad fra den siddende præsident Alar Karis. Hvor Karis i høj grad har været en tydelig stemme i Estlands sikkerheds- og udenrigspolitiske linje, kommer Madise ind i embedet med en særlig erfaring inden for retsstatsområdet og for grundlæggende rettigheder gennem hendes arbejde som ombudsman. Her har hun siden 2015 arbejdet med blandt andet forfatningen, grundlæggende rettigheder og forholdet mellem borger og stat.

Valget af hende som præsident kan derfor ses som et symbol på et øget fokus udadtil, hvor Estland fremstår stærkt inden for det retsstatslige område. Det er samtidig værd at bemærke, at Madise blev støttet af både regeringspartier og oppositionspartier, hvilket peger på bred opbakning til en kandidat, der i højere grad repræsenterer institutionel kontinuitet og retsstatslige værdier end en partipolitisk linje.

For EU kan valget af Madise være særligt interessant, da netop retsstatsprincipper, demokrati og grundlæggende rettigheder i stigende grad er blevet centrale i den europæiske debat. Her kan Madise, som Estlands internationale repræsentant, få en tydelig stemme for de værdier, som EU i denne tid har skærpet fokus på.

Dette kan være relevant i en tid, hvor EU internt kæmper med selvsamme spørgsmål om retsstat og demokratiske værdier, mens de sideløbende ønsker at fastholde en fælles europæisk værdipolitisk fremtid.

Dette kan være relevant i en tid, hvor EU internt kæmper med selvsamme spørgsmål om retsstat og demokratiske værdier, mens de sideløbende ønsker at fastholde en fælles europæisk værdipolitisk fremtid.

Samtidig kan valget ses som et signal om, at Estland fortsat placerer sig tydeligt inden for den europæiske politiske mainstream. Den brede opbakning til Madise på tværs af regerings- og oppositionspartier står i kontrast til EKRE, som både er mere kritisk over for det politiske system og har en mere nationalkonservativ og EU-skeptisk profil. Valget ændrer ikke Estlands EU-politik i sig selv, men det kan være med til at styrke et billede af Estland som en medlemsstat, der både prioriterer europæisk samarbejde, demokratiske institutioner og retsstatsprincipper.

Det er dog netop her, at præsidentembedets begrænsninger bliver tydelige. Madise kan ikke selv ændre Estlands linje i EU og de konkrete EU-politikker, som ligger hos regeringen. Hendes betydning for EU skal derfor nærmere findes i det, hun kan repræsentere: en estisk stemme, der kobler landets sikkerhedspolitiske udsathed med et stærkt fokus på demokrati, retsstat og europæiske værdier. Og netop dette er særligt relevant for EU, fordi Estland som et af unionens østligste medlemslande står centralt i både den sikkerhedspolitiske og værdipolitiske debat.

Madises profil kan være med til at styrke Estlands rolle som en tydelig fortaler for, at EU's sikkerhed ikke alene handler om militær afskrækkelse, men også om at beskytte de demokratiske institutioner og retsstatsprincipper, som unionen bygger på. Dette er særligt relevant i en tid, hvor Rusland ikke kun udfordrer Europas sikkerhed gennem militære trusler, men også ved at påvirke og udfordre de demokratiske institutioner. Hendes valg kan være med til at styrke den stemme, Estland bringer ind i den europæiske debat

INGEN NY KURS, MEN EN NY STEMME I EU

Valget af Ülle Madise er ikke med til at ændre den allerede satte politiske kurs for Estland. Hverken på EU- eller sikkerhedsområdet har præsidenten beføjelser til alene at sætte den politiske retning, og den brede parlamentariske opbakning til Madise peger snarere på kontinuitet end på et politisk kursskifte.

For EU er den vigtigste konklusion derfor ikke, at Estland har skiftet kurs med valget af Madise. Tværtimod peger valget på, at Estland fortsat står fast på en europæisk og sikkerhedspolitisk orientering, hvor støtte til Ukraine, et stærkt NATO og et tæt europæisk samarbejde spiller en central rolle. Det nye efter præsidentvalget ligger snarere i den profil, Estland får mulighed for at vise udadtil. Madise bliver beskrevet som havende en stærk forankring i retsstaten og de demokratiske institutioner, som også bliver definerende for et land placeret i frontlinjen af Europas sikkerhedspolitiske udfordringer.

Madises vigtigste opgave bliver derfor ikke at ændre Estlands kurs, men at være med til at fastholde den, og at give den en tydeligere værdipolitisk stemme i Europa.

1. <https://news.err.ee/1610126071/estonia-elects-new-president>
2. <https://news.err.ee/1610112856/karoliina-ainge-how-big-is-estonia-after-its-next-president>
3. <https://president.ee/en/president/legal-authority>
4. <https://www.valimised.ee/en/procedure-election-president-republic-2026>
5. <https://www.valimised.ee/en/estonian-elections-nutshell/president-republic-estonia-elections>
6. <https://news.err.ee/1610125339/supreme-court-rejects-ekre-challenge-to-ulle-madise-s-residential-candidacy>
7. <https://news.err.ee/1610126200/gallery-ekre-holds-protest-ahead-of-presidential-vote>
8. <https://news.err.ee/1610124946/diplomat-estonia-s-presidential-election-not-befitting-a-21st-century-liberal-democracy>
9. <https://news.err.ee/1610119789/expert-center-party-leader-can-t-stop-his-mps-voting-in-presidential-election>
10. <https://news.err.ee/1610121547/isamaa-mp-confirms-deliberately-not-backing-ulle-madise-nomination>
11. <https://news.err.ee/1610117536/poll-43-support-ulle-madise-as-next-president>
12. <https://news.err.ee/1610126206/madise-estonia-s-independence-an-opportunity-and-obligation-to-make-the-best-decisions>
13. <https://news.err.ee/1610120791/presidential-hopeful-ulle-madise-i-have-never-abandoned-ship-as-captain>
14. <https://news.err.ee/1610114044/presidential-candidate-ulle-madise-estonia-must-look-to-its-own-interests>
15. <https://news.err.ee/1610126410/who-is-estonia-s-new-president-ulle-madise-and-what-does-she-think-of-life>
16. <https://news.err.ee/1610049718/supreme-court-rejects-president-s-challenge-to-church-law-amendments>

